

DİYARBAKIR BAROSU

MADDE KULLANIMIYLA MÜCADELEYE DAİR RAPOR

AĞUSTOS 2023

GİRİŞ

Bu rapor; Uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanımı, bulundurma, nakletme, ticaret ve kullanımı kolaylaştırma suçları yönünden, Anayasanın 58. maddesi kapsamında önemli ölçüde artış gösteren madde kullanımına dair önleyici tedbirlerin alınmaması hususunda, asgari sayısal verilere dayanılarak ulaşılan tespitleri ve önleyici faaliyetlere ilişkin değerlendirmeleri içermektedir.

ARKA PLAN

Uyuşturucu üretimi, ticareti ve kullanımı, bireylerin yaşamını tehdit eden, çoğu zaman sona erdiren bir sorun olmaya devam etmektedir. Ülkemizde kısıtlanmış ve hatta yasaklanmış olmasına karşın, uyuşturucu maddelerin illegal yollardan üretimi ve satışı engellenememekte ve insanların zehirlenmesinin önüne geçilememektedir.

Uyuşturucu sorunu yalnızca bazı grupların risk altında olduğu bir problem olmayıp, tüm toplumun problemi olan bir halk sağlığı sorunudur. Bu sebeple mücadelenin de toplumun her kesimi tarafından 'topyekûn bir seferberlik' anlayışıyla sürdürülmesi gerekmektedir. Uyuşturucu madde bağımlılığı, sadece gençler ve yetişkin bireyler değil, çocuklar arasında da yaygınlaşmaya devam etmektedir. Arkadaş çevreleri ve etkileşim, sosyo-ekonomik nedenler yanında, uyuşturucu maddelere ulaşmanın ve elde etmenin kolaylığı da gençlerin ve çocukların madde bağımlısı olmasının temel sebeplerini oluşturmaktadır.

Devletin, tüm yurttaşlarını her türlü olumsuzluklardan korumak ve önleyici tedbirleri alma yükümlülüğü bulunmaktadır. Nitekim Anayasanın 58/2 maddesi bu yükümlülüğü belirtmektedir.

Türkiye'nin son zamanlarda, önemli bir üretici ülke konumunda olduğu, bu nedenle de uyuşturucudan en fazla zarar gören ve olumsuz etkilenen ülkelerden biri haline geldiği görülmektedir. Son yıllarda işlenen suç oranlarındaki olağanüstü artışta, uyuşturucu kullanımının yaygınlaşmasının katkısı inkâr edilemez. Suç işleyen failin çoğunluğunun uyuşturucu/uyarıcı madde kullandığı ve yine bu maddeleri kullanması neticesinde suç işlediği bilinmektedir.

Aileler ve tüm kamuoyu, bir halk sağlığı sorunu olan madde bağımlılığı nedeniyle toplum sağlığından endişe duymaktadır. Zira sorun ihmal edilemez ve ertelenemez duruma gelmiştir. Uyuşturucunun ülkemize hangi yollardan ve nasıl transit giriş-çıkış yaptığı, buna neden engel olunamadığı, son yıllarda Türkiye'nin neden önemli bir üretici ülke hâline geldiği, çocuklar ve gençler arasında uyuşturucu kullanımının neden ve nasıl yaygınlaştığının tespiti ile alınması gereken önlemlerin irdelenmesi gerekir.

YASAL ÇERÇEVE

Türkiye, küresel uyuşturucu kontrol sisteminin temel sütunları olarak kabul edilen, başta 1961 Tek Sözleşmesi, 1971 Psikotrop Maddeler Sözleşmesi, 1988 Birleşmiş Milletler [BM] Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığı İle Mücadele Sözleşmesi ve 1961 Tek Sözleşmesini tadil eden 1972 Protokolü olmak üzere uyuşturucu ile mücadele alanında yürürlükte olan uluslararası sözleşmelere taraf bir ülkedir.

Küresel uyuşturucu kontrol sistemi ile uyumlu olarak ülkemizde uyuşturucu ile mücadele alanında hazırlanan yasal düzenlemeler birçok farklı kanunda yer alsa da bu alanda hazırlanmış temel kanuni düzenlemeleri üç ana başlık altında incelemek mümkündür;

- **26 Eylül 2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu (TCK),**

- TCK Md. 188 uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti,
- TCK Md. 190 uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırmak,
- TCK Md. 191 kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak,

- **3 Mart 1986 tarihli ve 3298 sayılı Uyuşturucu Maddelerle İlgili Kanun.**

- **12 Haziran 1933 tarihli ve 2313 sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanun.**

Türk Ceza Kanunu'nda gerek uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin imal ve ticareti veya temini, gerek kullanmak için satın alınması, kabul edilmesi veya bulundurulması, gerekse de kullanımının kolaylaştırılması veya özendirilmesi gibi eylemler ceza yaptırımına bağlanmıştır.

Bu yaptırımlar çerçevesinde imal, ithalat ve ihracat suçlarında 20 yıldan 30 yıla kadar, ticaret suçunda 10 yıldan 20 yıla kadar, kullanımın kolaylaştırılması ve özendirilmesi suçlarında 5 yıldan 10 yıla kadar, kullanmak ve kullanmak için bulundurmak suçlarında ise 2 yıldan 5 yıla kadar hapis ve çeşitli miktarlarda para cezaları uygulanmaktadır.

TCK md. 191 uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri kullanmak ya da kullanmak için bulundurmak eylemleriyle ilgili olarak mevzuatımızda, cezalandırmaya alternatif olacak şekilde kişi hakkında erteleme kararı verilmesi, ayrıca erteleme süresi zarfında tedavi ve/veya denetimli serbestlik tedbiri uygulanması imkanı getirilmiştir. Kişi erteleme süresi içerisinde kendisine yüklenen yükümlülükleri ihlal ettiğinde ya da tekrar uyuşturucu kullandığında, bu kez 2 yıldan 5 yıla kadar hapis cezası istemiyle hakkında kamu davası açılabilir. Bununla birlikte, uyuşturucu suçları için etkin pişmanlık hükümlerine de 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 192. maddesinde yer verilmiştir.

"3298 Sayılı Uyuşturucu Maddelerle İlgili Kanun" ve "Haşhaşın Ekimi, Kontrolü, Toplanması, Değerlendirilmesi, İmhası, Satın Alınması, Satılması, İhracı ve İthali Hakkında Yönetmelik" kapsamında;

BM denetiminde dünyada yasal ana üretici olarak Türkiye, Hindistan, Avustralya, Fransa, İspanya ve Macaristan'da tıbbi amaçlı haşhaş ekimi yapılmaktadır. Türkiye, dünyada geleneksel haşhaş üreticisi ve tıbbi amaçlı haşhaş kökenli alkaloid tedarikçisi ülke olarak kabul edilmektedir.

Türkiye’de haşhaş ekilecek yerler Bakanlar Kurulunca belirlenmektedir. Bakanlar Kurulunca tespit edilen yörelerin dışında ne maksatla olursa olsun haşhaş ekilmesi yasaktır. Ekimi yapılan haşhaş, 3298 sayılı “Uyuşturucu Maddelerle İlgili Kanun” ve bu kanuna dayanılarak çıkarılan “Haşhaşın Ekimi, Kontrolü, Toplanması, Değerlendirilmesi, İmhası, Satın Alınması, Satılması, İhracı ve İthalı Hakkında Yönetmelik” hükümlerine göre kontrol altına alınmakta ve denetimi Toprak Mahsulleri Ofisi ile kolluk güçlerince yapılmaktadır.

2313 Sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanun

2313 Sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanunun 3. maddesine göre “Münhasıran esrar yapmak için kenevir ekilmesi ve her ne şekilde olursa olsun esrarın ihzar, ithal, ihraç ve satışı yasaktır”.

Kenevir ekimi ve yetiştiriciliği izne tabidir. “Kenevir Yetiştiriciliği ve Kontrolü Hakkında Yönetmelik” kapsamında Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından yetiştiricilik yapılmasına izin verilmektedir.

İSTATİSTİKİ VERİLER

5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 150, 234 ve 239. maddeleri ile 23.03.2005 tarihli ve 5320 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun Yürürlük ve Uygulama Şekli Hakkında Kanunun 13. maddesi gereğince soruşturma ve kovuşturma makamlarının talebi üzerine müdafî veya vekillerin görevlendirilmeleri hususu düzenlenmektedir.

5271 sayılı CMK’nın 150. maddesine göre, müdafî seçebilecek durumda olmadığını beyan ederse; çocuk, kendisini savunamayacak derecede malul veya sağır ve dilsiz ise, istemi aranmaksızın; alt sınırı 5 yıldan fazla hapis cezasını gerektiren bir suçtan dolayı yapılan soruşturma veya kovuşturmada bir müdafî görevlendirilmek zorundadır.

Diyarbakır Barosu CMK Servisi tarafından zorunlu müdahilin görevlendirmesi kapsamında, yargılanan kişilere avukat görevlendirmesi yapılmaktadır. Suç tipi ve yargılanan kişilerin yaşı ve mevcut durumu gözetilerek oluşturulan kayıtlara göre OCAS sistemi üzerinden görevlendirmelere ilişkin kayıtlar sistem üzerinden tutulmaktadır.

Diyarbakır kent merkezi ve ilçelerinde OCAS sistemi üzerinden suç kaydı ve şüphelinin yaşı, sağlık durumu veya ekonomik durumu gözetilerek adli makamlarca yapılan talep üzerine zorunlu avukat görevlendirmesi yapılmaktadır. İş bu rapor kapsamında, suç kaydı üzerinden uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçu açısından şüpheli/sanığın özel avukatının bulunmaması durumunda; 'Kullanmak İçin Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Satın Almak, Kabul Etmek veya Bulundurmak' ya da 'Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanmak' ile 'Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasını Kolaylaştırma' suçu açısından şüpheli/sanığın yaşı, sağlık durumu veya ekonomik durumu itibarıyla zorunlu/talebe bağlı olarak avukat görevlendirmesi yapılmaktadır.

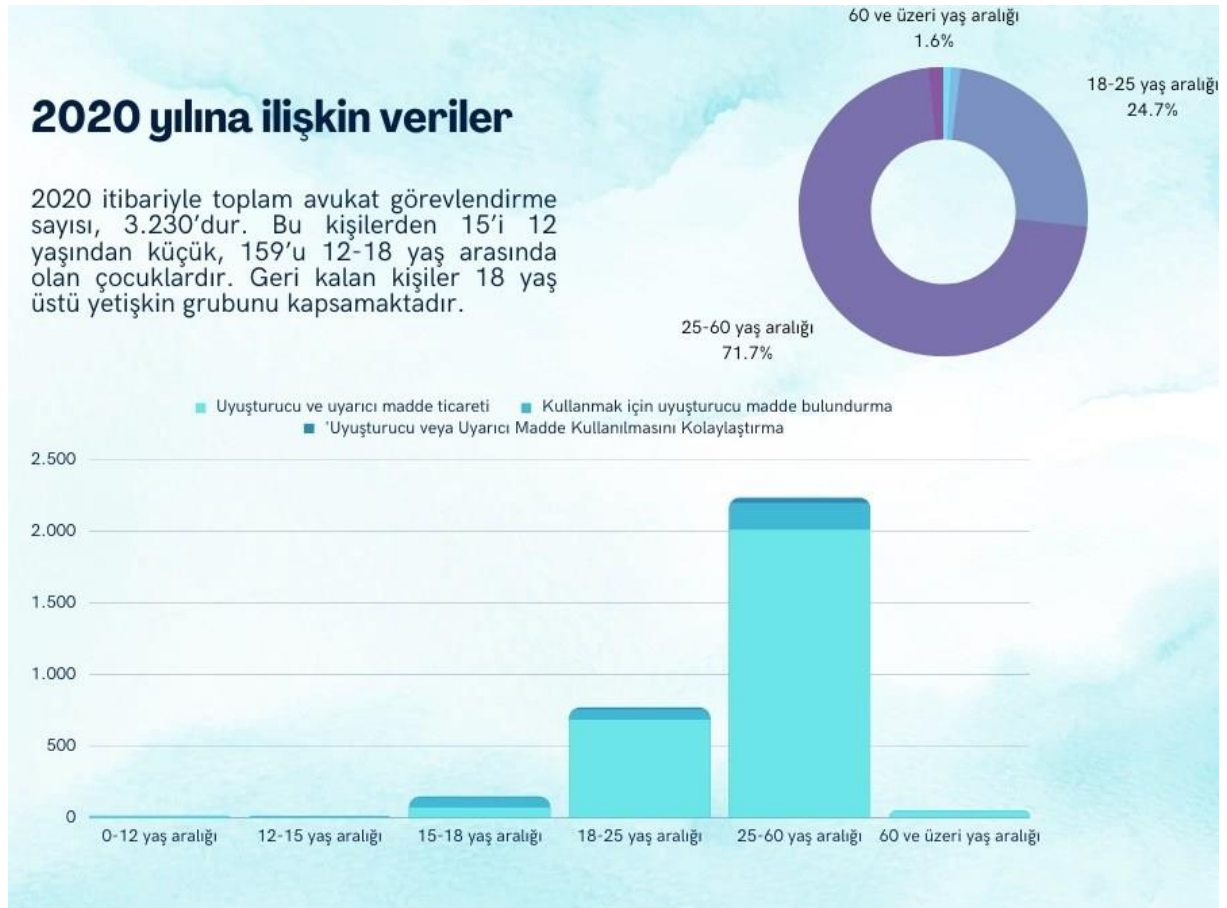
Bilindiği üzere, şüpheli/sanığın özel avukat ile hukuki sürecin takibini sağlayabilmektedir. Bu kapsamda, zorunlu avukat sayısından elde edilen veriler, özel avukat marifetiyle takip edilen yargılama dosyalarından bağımsız bir şekilde, uyuşturucu veya uyarıcı madde bulundurma, nakletme, ticaret, kullanım ve kullanımı kolaylaştırma suçlarına ilişkin asgari somut verilere yer verilmektedir.

2020 yılına ilişkin istatistikî veriler:

Diyarbakır ilinde Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti suçu kapsamında, 01.01.2020 ve 31.12.2020 tarihleri arasında Diyarbakır Barosu Başkanlığı tarafından toplam 2831 yargılanan için avukat ataması yapılmıştır. Yargılananlar arasında; 12 yaşından küçük 12, 12-15 yaş arası 5, 15-18 yaş arası 72, 18-25 yaş arası 684 (658 erkek, 26 kadın), 25-60 yaş arası 2009 (1943 erkek, 66 kadın), 60 yaşından büyük 49 (40 erkek, 9 kadın) kişi bulunmaktadır.

Diyarbakır ilinde 'Kullanmak İçin Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Satın Almak, Kabul Etmek veya Bulundurmak' ya da 'Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanmak' suçu yönünden, 01.01.2020 ve 31.12.2020 tarihleri arasında Diyarbakır Barosu Başkanlığı tarafından toplam 340 yargılanan için avukat ataması yapılmıştır. Yargılananlar arasında; 12 yaşından küçük 3, 12-15 yaş arası 5, 15-18 yaş arası 72, 18-25 yaş arası 73 (67 erkek, 6 kadın), 25-60 yaş arası 186 (183 erkek, 3 kadın), 60 yaşından büyük 1 kişi bulunmaktadır.

Diyarbakır ilinde 'Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasını Kolaylaştırma' suçu yönünden, 01.01.2020 ve 31.12.2020 tarihleri arasında Diyarbakır Barosu Başkanlığı tarafından toplam 59 yargılanan için avukat ataması yapılmıştır. Yargılananlar arasında 15-18 yaş arası 5, 18-25 yaş arası 13 (11 erkek, 2 kadın), 25-60 yaş arası 41 (40 erkek, 1 kadın), 60 yaşından büyük 1 kişi bulunmaktadır.

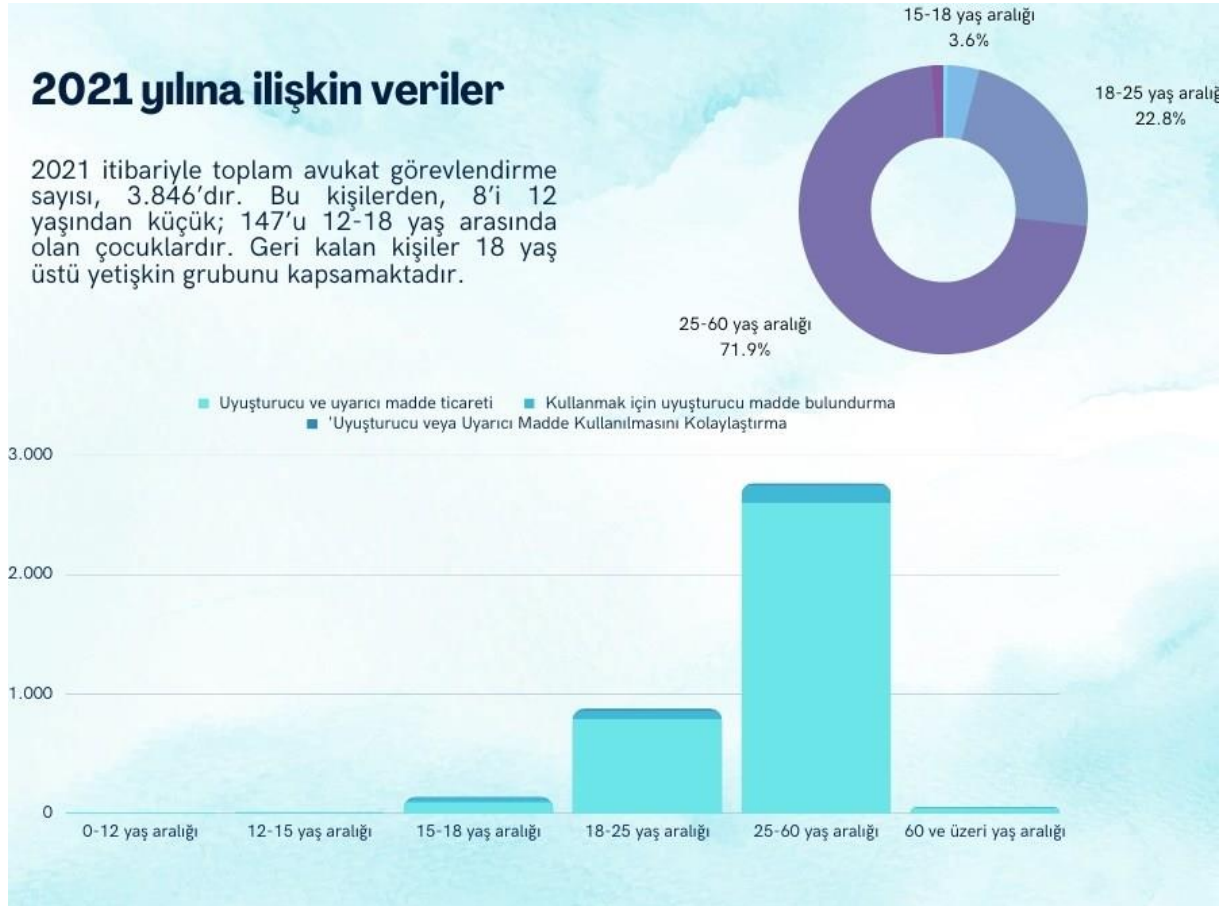
2020 itibariyle toplam avukat görevlendirme sayısı, 3.230'dur. Bu kişilerden 15'i 12 yaşından küçük, 159'u 12-18 yaş arasında olan çocuklardır. Geri kalan kişiler 18 yaş üstü yetişkin grubunu kapsamaktadır.

2021 yılına ilişkin istatistikî veriler:

Diyarbakır ilinde 'Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti' suçu kapsamında, 01.01.2021 ve 31.12.2021 tarihleri arasında Diyarbakır Barosu Başkanlığı tarafından toplam 3541 yargılanan için avukat ataması yapılmıştır. Yargılananlar arasında 12 yaşından küçük 7, 12-15 yaş arası 7, 15-18 yaş arası 94, 18-25 yaş arası 788 (753 erkek, 35 kadın), 25-60 yaş arası 2599 (2505 erkek, 94 kadın), 60 yaşından büyük 46 (42 erkek, 4 kadın) kişi bulunmaktadır.

Diyarbakır ilinde Kullanmak İçin Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Satın Almak, Kabul Etmek veya Bulundurmak ya da Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanmak suçu yönünden, 01.01.2021 ve 31.12.2021 tarihleri arasında Diyarbakır Barosu Başkanlığı tarafından toplam 267 yargılanan için avukat ataması yapılmıştır. Yargılananlar arasında 12 yaşından küçük 1, 12-15 yaş arası 3, 15-18 yaş arası 39, 18-25 yaş arası 73 (70 erkek, 3 kadın), 25-60 yaş arası 149 (146 erkek, 3 kadın), 60 yaşından büyük 2 kişi bulunmaktadır.

Diyarbakır ilinde 'Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasını Kolaylaştırma' suçu yönünden, 01.01.2021 ve 31.12.2021 tarihleri arasında Diyarbakır Barosu Başkanlığı tarafından toplam 38 yargılanan için avukat ataması yapılmıştır. Yargılananlar arasında 15-18 yaş arası 4, 18-25 yaş arası 16 (15 erkek, 1 kadın), 25-60 yaş arası 16 (15 erkek, 1 kadın), 60 yaşından büyük 2 kişi bulunmaktadır.

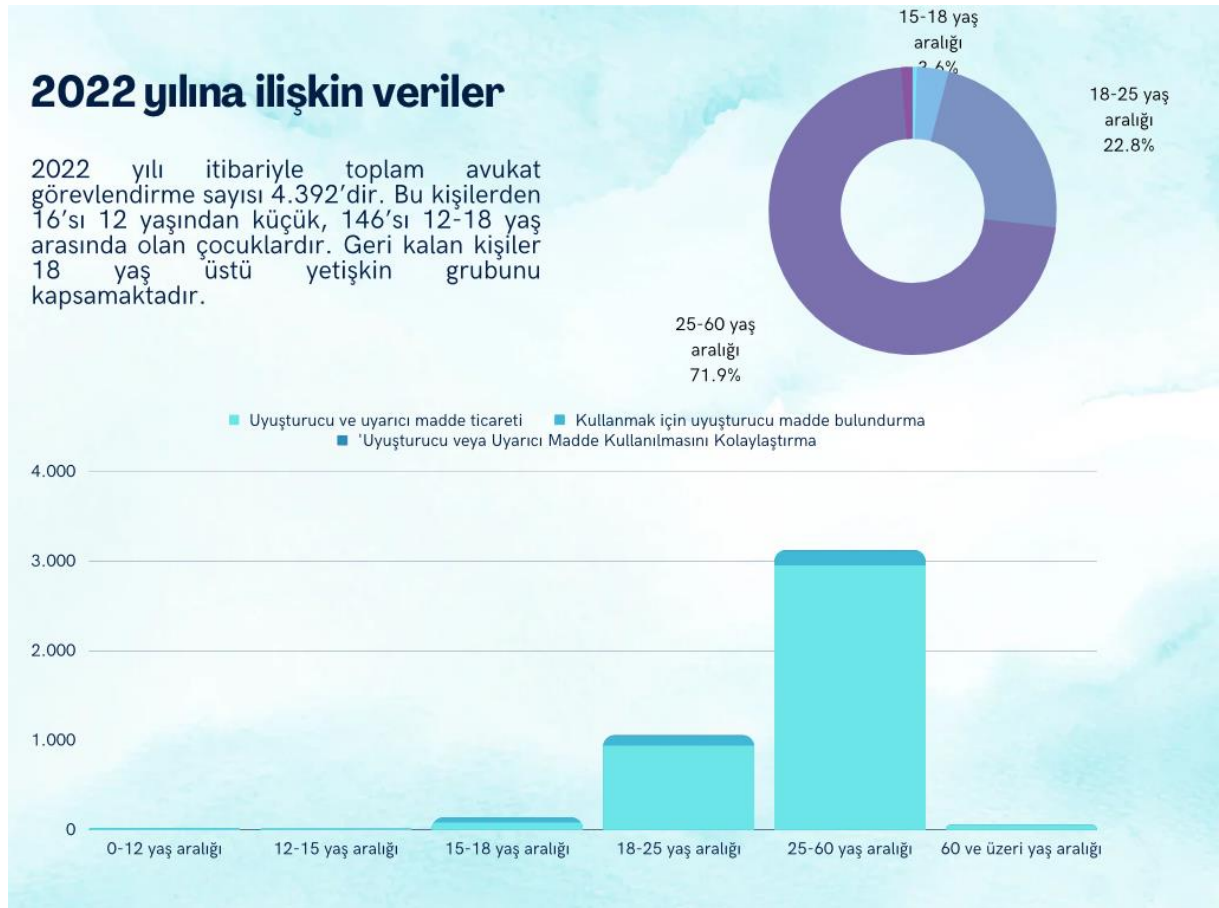
2021 itibariyle toplam avukat görevlendirme sayısı, 3.846'dır. Bu kişilerden, 8'i 12 yaşından küçük; 147'u 12-18 yaş arasında olan çocuklardır. Geri kalan kişiler 18 yaş üstü yetişkin grubunu kapsamaktadır.

2022 yılına ilişkin istatistikî veriler:

Diyarbakır ilinde 'Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti' suçu kapsamında, 01.01.2022 ve 31.12.2022 tarihleri arasında Diyarbakır Barosu Başkanlığı tarafından toplam 4043 yargılanan için avukat ataması yapılmıştır. Yargılananlar arasında 12 yaşından küçük 13, 12-15 yaş arası 8, 15-18 yaş arası 80, 18-25 yaş arası 937 (901 erkek, 36 kadın), 25-60 yaş arası 2953 (2843 erkek, 110 kadın), 60 yaşından büyük 52 (45 erkek, 7 kadın) kişi bulunmaktadır.

Diyarbakır ilinde 'Kullanmak İçin Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Satın Almak, Kabul Etmek veya Bulundurmak' ya da 'Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanmak' suçu yönünden, 01.01.2022 ve 31.12.2022 tarihleri arasında Diyarbakır Barosu Başkanlığı tarafından toplam 330 yargılanan için avukat ataması yapılmıştır. Yargılananlar arasında 12 yaşından küçük 3, 12-15 yaş arası 2, 15-18 yaş arası 55, 18-25 yaş arası 109 (99 erkek, 10 kadın), 25-60 yaş arası 160 (156 erkek, 4 kadın), 60 yaşından büyük 1 kişi bulunmaktadır.

Diyarbakır ilinde 'Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasını Kolaylaştırma' suçu yönünden, 01.01.2022 ve 31.12.2022 tarihleri arasında Diyarbakır Barosu Başkanlığı tarafından toplam 19 yargılanan için avukat ataması yapılmıştır. Yargılananlar arasında 15-18 yaş arası 1, 18-25 yaş arası 9 (9 erkek), 25-60 yaş arası 9 (9 erkek) kişi bulunmaktadır.

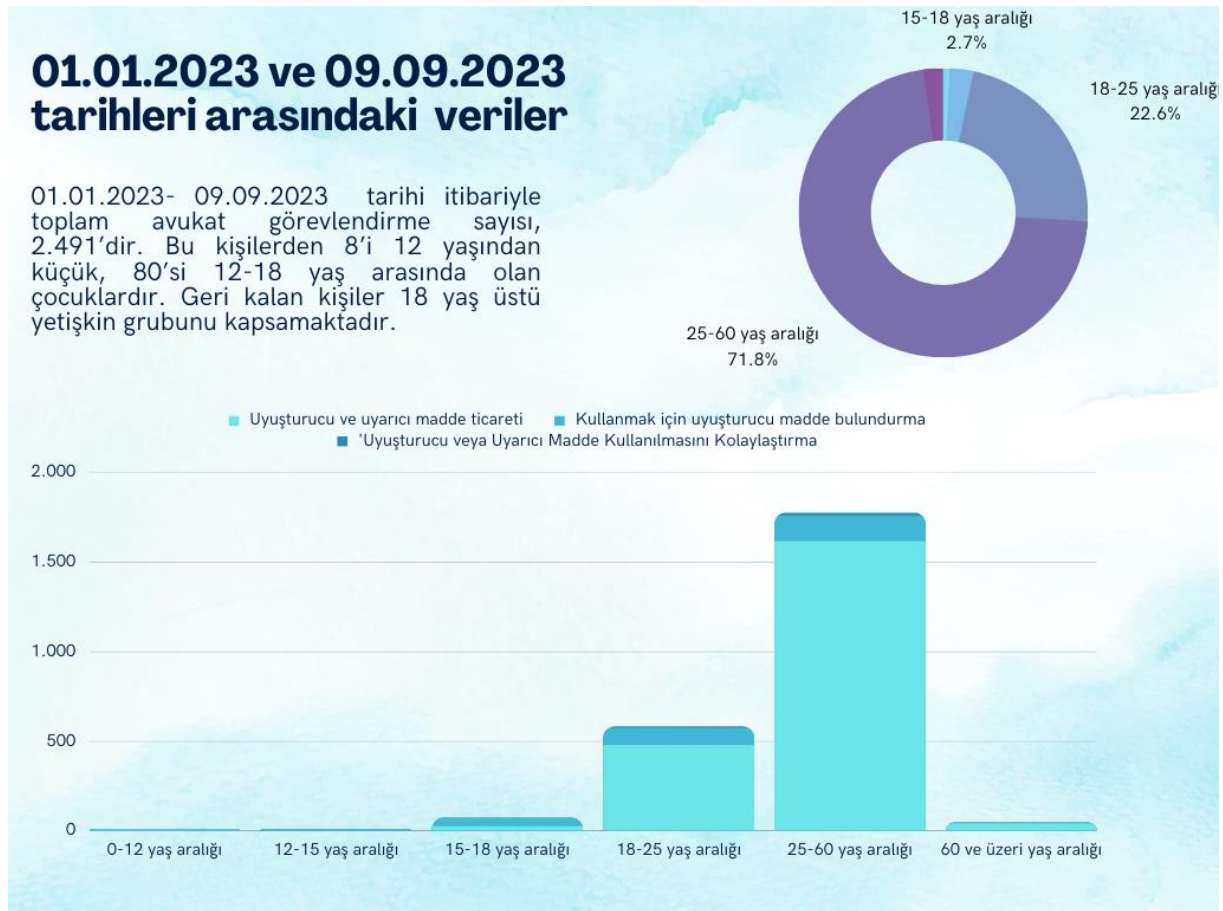
2022 yılı itibariyle toplam avukat görevlendirme sayısı 4.392'dir. Bu kişilerden 16'sı 12 yaşından küçük, 146'sı 12-18 yaş arasında olan çocuklardır. Geri kalan kişiler 18 yaş üstü yetişkin grubunu kapsamaktadır.

2023 yılına ilişkin istatistikî veriler:

Diyarbakır ilinde 'Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti' suçu kapsamında, 01.01.2023 ve 09.09.2023 tarihleri arasında Diyarbakır Barosu Başkanlığı tarafından toplam 2173 yargılanan için avukat ataması yapılmıştır. Yargılananlar arasında 12 yaşından küçük 7, 12-15 yaş arası 2, 15-18 yaş arası 27, 18-25 yaş arası 479 (450 kişi, 29 kadın), 25-60 yaş arası 1617 (1542 erkek, 75 kadın), 60 yaşından büyük 41 (36 erkek, 5 kadın) kişi bulunmaktadır.

Diyarbakır ilinde 'Kullanmak İçin Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Satın Almak, Kabul Etmek veya Bulundurmak' ya da 'Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanmak' suçu yönünden, 01.01.2023 ve 09.09.2023 tarihleri arasında Diyarbakır Barosu Başkanlığı tarafından toplam 291 yargılanan için avukat ataması yapılmıştır. Yargılananlar arasında 12 yaşından küçük 1, 12-15 yaş arası 6, 15-18 yaş arası 43, 18-25 yaş arası 96 (93 erkek, 3 kadın), 25-60 yaş arası 140 (134 erkek, 6 kadın), 60 yaşından büyük 5(4 erkek, 1 kadın) kişi bulunmaktadır.

Diyarbakır ilinde 'Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasını Kolaylaştırma' suçu yönünden, 01.01.2023 ve 19.08.2023 tarihleri arasında Diyarbakır Barosu Başkanlığı tarafından toplam 27 yargılanan için avukat ataması yapılmıştır. Yargılananlar arasında 15-18 yaş arası 2, 18-25 yaş arası 6 (6 erkek), 25-60 yaş arası 19 (19 erkek) kişi bulunmaktadır.

01.01.2023- 09.09.2023 tarihi itibarıyla toplam avukat görevlendirme sayısı, 2.491'dir. Bu kişilerden 8'i 12 yaşından küçük, 80'si 12-18 yaş arasında olan çocuklardır. Geri kalan kişiler 18 yaş üstü yetişkin grubunu kapsamaktadır.

ÖNLEYİCİ/KORUYUCU FAALİYETLER

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası 58. Maddesi kapsamında, “Devlet, gençleri alkol düşkünlüğünden, uyuşturucu maddelerden, suçluluk, kumar ve benzeri kötü alışkanlıklardan ve cehaletten korumak için gerekli tedbirleri alır.” hükmü yer almaktadır.

Bağımlılıkla Mücadele Yüksek Kurulu Cumhurbaşkanlığı Yardımcısı Başkanlığında, Adalet; Aile ve Sosyal Hizmetler; Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği; Gençlik ve Spor; Hazine ve Maliye; İçişleri; Milli Eğitim; Sağlık; Tarım ve Orman; Ticaret; Ulaştırma ve Altyapı Bakanları ile Cumhurbaşkanlığı Sağlık ve Gıda Politikaları Kurulu Başkanvekilinin katılımıyla faaliyet yürütmektedir. Bu Bağlamda, Bağımlılıkla Mücadele Yüksek Kurulu (BMYK)'nın oluşturacağı strateji ve eylem planları çerçevesinde, Bağımlılıkla Mücadele Kurulu, Bağımlılıkla Mücadele Teknik Kurulu ve Bağımlılıkla Mücadele İl Koordinasyon Kurulları çalışma yürütmektedir.

Bağımlılıkla Mücadele Kurulu ; Sağlık Bakanlığı Bakan Yardımcısı başkanlığında, 11 Bakan Yardımcısıyla birlikte, Diyanet İşleri Başkan Yardımcısı, Adli Tıp Kurumu Başkanvekili, Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanı, RTÜK Başkan Yardımcısı, Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkan Yardımcısı, TÜİK Başkan Yardımcısı, Yükseköğretim Kurulu Başkanvekili, Sağlık Bakanlığı Halk Sağlığı Genel Müdürü, BMYK Başkanı Danışmanı ve Türkiye Yeşilay Cemiyeti Genel Müdürü görev yapmaktadır.

Toplumların geleceğini ciddi derecede etkileyen ve çağın önemli bir sorunu haline gelen uyuşturucu madde kullanımı ve bu sorunla mücadelede ortaya konulan kamu politikalarının analiz edilmesi, uygulamada eksik yönlerin tespiti ve etkili politikaların yürürlüğe konulabilmesi açısından oldukça hayati bir öneme sahiptir. Bağımlılıkla Mücadele Yüksek Kurulunun sağlıklı yaşam ve madde kullanımıyla ilgili strateji ve planlamaların yerel ve ulusal çapta kamu kurumlarıyla sivil toplum örgütlerinin katılımıyla halk sağlığı sorununa sağlıklı bir yaşam esas olarak çözüm üretilmesi gerekir. Ancak, Bağımlılıkla mücadele kurulunda farklı kurumlardan temsilcilerin bulunmasına karşın, sivil toplum örgütlerinin katılımının Yeşilay haricinde sağlanmadığı, Valilik bünyesinde oluşturulan koordinasyonda da benzer durumların yaşandığı görülmektedir.

Türkiye, madde kullanımı ve bağımlılığı ile ilgili olarak etkili bir 'önleme politikası' yürütülmesi gereken bir ülkedir. Bağımlılıkla mücadele konusunda gerçekleştirilen faaliyetler incelendiğinde bunların genellikle önleme, yasaklayıcı düzenlemeler ve kanun uygulamaları konularında yoğunlaştığı görülmektedir. Bu nedenle bağımlılıkla mücadelenin kamuda salt bir asayiş ve sağlık sorununa indirildiği algısı oluşturmaktadır. Önleme alanındaki çalışmalar ise, sistematik bir çerçeveye oturtulamamıştır. Bu çalışmaların yanı sıra özellikle dezavantajlı ve riskli gruplar için madde kullanımı noktasında, bağımlılıkla ilgili farkındalık oluşturucu çalışmalar, erken teşhis ve bu grupların bağımlı hale gelmeden madde kullanımının önlenmesine yönelik etkili bir müdahale mekanizmasının varlığından söz etmek mümkün değildir.

Güvenli ve huzurlu bir yaşam sürme, insanın en temel ihtiyaçları arasında sayılmaktadır. Devlet, vatandaşının bu ihtiyaçlarını kamu düzenini sağlayarak giderir. Ülkemizde kamu düzenini tesis etme görevi, bu çalışmanın da konusu edilen ve İçişleri Bakanlığı'na bağlı genel kolluk olarak görev yapan Jandarma Genel Komutanlığı, Sahil Güvenlik Komutanlığı ve Emniyet Genel Müdürlüğü'nden oluşan birimlerce yerine getirilir. Kolluk, kamu düzenini sağlama görevini icra ederken çeşitli faaliyetlerde bulunur. Kolluğun öncelikli görevi suç işlenmesini önlemektir. Fakat bazen ceza adaletinin sağlanması ve işlenmiş suçların yaptırımsız kalmaması maksadıyla, suç

işlendikten sonra faili/faillerin bir an önce tespiti ve adli makamlara teslim edilmesi de kolluğun faaliyetleri içerisinde yer alır.

Demokratik bir hukuk devletinden beklenen, Anayasada teminat altına alınan temel hak ve özgürlükleri hayata geçirebilmesidir. Devletin bu beklentiyi yerine getirebilmesinin ön koşulu kamu düzenini sağlamaktır. Madde bağımlılığıyla mücadelede, suçun yaşam alanı olan sokaklarda yeterli önleyici kolluk faaliyetlerinin etkin bir şekilde yürütülmesi gerekir. Sayısal veriler incelendiğinde, 2020 yılı pandemi dönemi ve sonrasında Diyarbakır kent merkezi ve 13 ilçesinde, kademeli bir şekilde artış veya kısmen aynı oranda madde kullanımının olduğu görülmektedir. Bu durum, lokal düzeyde Diyarbakır ili için önleyici kolluk hizmeti ile madde bağımlılığıyla mücadele hususunda gerekli tedbirlerin gerektiği ölçüde alınmadığını göstermektedir.

Demokratik bir hukuk devletinde yetki ile donatılmış olanların aynı zamanda şeffaf ve hesap verebilir olması son derece önemlidir. Bir kamu hizmeti sunan, bu anlamda kamu düzenini korumak ve sağlamak maksadıyla çeşitli yetkilerle donatılan, üstelik bu yetkilerle temel hak ve özgürlüklere kolayca müdahale etme imkânı olan kolluk personelinin de denetlenebilir olması gerekir. Önleyici veya adli kolluk görevlilerinin zaman zaman uyuşturucu madde kullanma, bulundurma, nakletme veyahut ticaretini yapma gibi suçlardan yargılandığı kamuoyunca bilinmektedir. Bu kapsamda, önleyici veya adli kolluk hizmeti sunan görevlilerin hakkında suçüstü hali başta olmak üzere suç şüphesinin mevcut olduğu durumlarda etkin bir yargısal sürecin ivedilikle yürütülmesi gerekir.

GENEL DEĞERLENDİRME

Madde bağımlılığı sorunu her geçen gün giderek artan evrensel bir toplum sağlığı sorunudur. Uyuşturucu maddeler, geçmişten günümüze insanların sağlığını ciddi bir biçimde tehdit eden bir sorun olarak karşımızda durmaktadır. Bu maddelerin kullanılması; bireyin sağlığı yanında, toplum sağlığına, ekonomik ve kültürel yapıya da zarar vermektedir. Uyuşturucu maddeler konusunda yapılan çalışmalar ve hazırlanan iş bu rapor, bu maddeleri kullanan kişilerin sayısının son yıllarda düzenli olarak arttığını göstermektedir.

BM Uyuşturucu ve Suç Ofisi (UNODC) Dünya Uyuşturucu Raporunu 26 Haziran 2018 tarihinde açıklamıştır. Rapora göre; dünya çapında 15-64 yaş aralığında yaklaşık 275 milyon yani dünya nüfusunun %5,6'sı en az bir kez uyuşturucu/uyarıcı madde kullanmıştır. 2016 yılında uyuşturucu bağımlısı 250 milyon olarak kayıtlara geçmişti. 2 yıl içerisinde bu sayıya 25 milyon kişinin eklenmiş olması durumun ciddiyetini göstermektedir. Yine bu rapora göre; 275 milyon uyuşturucu kullanıcılarından 31 milyondan fazlası uyuşturucu/uyarıcı madde kullanımı sebebiyle tedaviye ihtiyaç duyacak seviyede zarar görmüştür. 15-16 yaş arasındaki gençlerin 13,8 milyonu (%5,6) son 12 ayda en az bir kez esrar kullanmıştır. 2016 yılında 29,5 olan uyuşturucu bağımlısı sayısı 31 milyona yükselmiştir (World Drug Report, 2018)

Toplumların geleceğini ciddi derecede etkileyen ve çağın önemli bir sorunu haline gelen uyuşturucu madde kullanımı ve bu sorunla mücadelede ortaya konulan kamu politikalarının analiz edilmesi, uygulamada eksik yönlerin tespiti ve etkili politikaların yürürlüğe konulabilmesi açısından oldukça hayati bir öneme sahiptir.

Toplumdaki uyuşturucu madde bağımlısı bireylerin yaşamış oldukları sorunlar günümüzde bireysel bir sağlık sorunu olmanın ötesine ulaşmış durumdadır. Bu bağlamda çalışmada uyuşturucu madde sorununun günümüz itibarıyla tek boyutlu bir sorun olmanın ötesinde

toplumu sosyo-ekonomik, sosyo-kültürel ve sosyo-politik yönlerden değişik şekillerde etkileyen çok boyutlu karmaşık bir sorun haline geldiği gözlenmektedir.

2020 yılı itibariyle koronavirüs pandemisi nedeniyle uygulanan sınır kontrolleri, tecrit önlemleri ve uçuş yasakları yasadışı uyuşturucu üretimi, ticareti ve tüketiminde nispeten azalma izlenimi verse de, asgari 3230 suç ve yargılanan kaydı gözetildiğinde, pandemi sürecinde madde bağımlılığında önceki dönemlere nazaran artış içerisinde olduğu görülmektedir. Diyarbakır ili itibariyle, her yıl nispeten önemli ölçüde uyuşturucu madde üretim, ticaret ve tüketimi hususunda artan suç kaydına ilişkin veriler gözlenmektedir. Avukat görevlendirme sayısı 2020 itibariyle toplam 3.230, 2021 itibariyle toplam 3.846, 2022 yılı itibariyle toplam 4.392'dir. Her yıl kademeli olarak, bir önceki yıla nazaran önemli sayılabilecek ölçüde adli işlem kaydında artış görülmektedir. Veriler dikkate alındığında 2020 yılına göre 2021 yılı itibariyle %19, 2021 yılına göre 2022 yılında %35 artış yaşanmıştır.

İstatistiki veriler incelendiğinde, 12 yaşından küçük çocuklara ilişkin kayıtlarda, 2020 yılında 15, 2021 de 8 ve 2022 yılında ise 16 çocuk hakkında adli işlem yapıldığı görülmektedir. Her ne kadar 2021 yılı itibariyle, sayısal veri de düşüş gözlenmekte ise de 2022 yılında bir önceki yıla nazaran %100 bir artış görülmektedir.

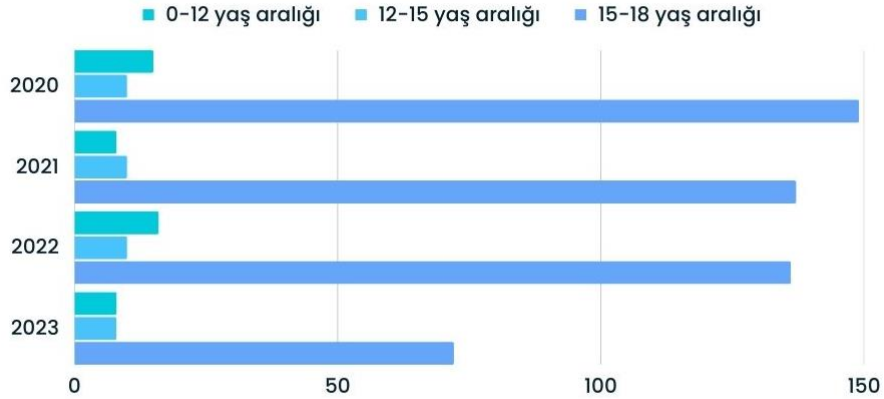
UYUŞTURUCU MADDE SUÇLARI 2020-2023

- Diyarbakır Barosu Zorunlu Avukat ataması kapsamında, uyuşturucu madde suçları açısından yıllara göre yapılan atamaları kapsamaktadır.
- 2023 yılı verileri 01.01.2023-09.09.2023 tarihlerini kapsamaktadır.

12-18 yaş aralığında olup hakkında adli işlem yapılan çocuk sayısı 2020 yılında 174, 2021 yılında 155, 2022 yılında ise 162'dir. Çocuklar açısından adli işlem kayıtların yıllara göre paralellik gösterdiği küçük artış ve azalışların bulunduğu, ancak belirli sayıda adli işlem kayıtlarının sistematik bir şekilde olduğu görülmektedir.

0-18 YAŞ ARALIĞI, UYUŞTURUCU MADDE SUÇLARI 2020-2023

- Diyarbakır Barosu Zorunlu Avukat ataması kapsamında, uyuşturucu madde suçları açısından yıllara göre yapılan atamaları kapsamaktadır.
- 2023 yılı verileri, 9 Eylül 2023 tarihi itibarıyla esas alınmıştır.

2023 yılı sayısal verileri incelendiğinde, 9 Eylül 2023 tarihi itibarıyla bir önceki yıl ve rapor kapsamında verilere yer verilen yıllara göre paralellik gösterdiği, kısmen önceki yılların aynı dönemlerine göre artışların olduğu gözlenmiştir.

Sayısal veriler incelendiğinde, madde bağımlılığının 12 yaşından küçük çocukları kapsayıcı şekilde, özellikle çocuklar açısından yıllara göre belirli oranlarda adli kayıtların kısmi artış ve azalışlara rağmen yer aldığı, yetişkinler açısından yıllara göre önemli ölçüde artışların olduğu görülmektedir. Bu durum, Anayasanın 58. Maddesi kapsamında yer alan madde bağımlılığı hususunda önleyici tedbirlerin gereğince alınmadığını, yıllara yayılan bir şekilde artış gösteren bağımlılıkla yeterli oranda mücadele edilmediğini göstermektedir. Sayısal veriler, suçun önleyici boyutunu esas alacak şekilde, üreten, nakleden, ticaretini yapan, kullanımını kolaylaştıran ve kullananlara yönelik önleyici tedbirlerin alınması, uyuşturucu sorununun en seri şekilde lokal düzeyde çözülmesi ve çözüm metotlarının üretilmesi gerektiğini göstermektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER:

- Uyuşturucu sorunu ile mücadele politikalarımızın belirlenmesi, sorunların bilimsel ve akılcı bir yolla çözümü için gerekli stratejik hedefler tespit edilmeli,
- Uyuşturucu madde kullanımı ve bu sorunla mücadelede çözüm odaklı kamu politikalarının belirlenmesi ve yerel ve ulusal çapta, sivil toplum örgütlerinin sürece etkin katılımı sağlanmalı,
- Ulusal ve uluslararası boyutta kaçakçılık, üretim, kullanım, dağıtım ve sokak düzeyinde satışının engellenmesi amacıyla önleyici tedbirler alınmalı,
- Bölgesel ve ulusal çapta, madde bağımlılığıyla mücadelede farkındalığın artırılması,
- Önleyici ve rehabilite edici bir müdahale sistemi oluşturularak, Türkiye'deki çocuk adaleti sisteminin verimliliğinin ve etkililiğinin artırılması ve denetimli serbestlik hizmetlerinden faydalanan çocukların topluma ye kazandırılması hususunda etkin bir politika oluşturulmalı,
- Uyuşturucu tedavisi sonrası kişinin sosyal olarak dışlanmasının önlenmesi, toplumsal yaşama yeniden uyum ve katılımlarının sağlanması, tekrar uyuşturucuya başlanmasının önlenmesi hususunda gerekli tedbirler alınmalıdır.

DİYARBAKIR BAROSU

AĞUSTOS 2023